

24.9.2020

EOAK/1167/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Sarja

VALTIONEUVOSTON HANKKEIDEN NIMISSÄ ON KÄYTETTÄVÄ KANSALLISKIELIÄ

1 KANTELU

Kantelija pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan asiaa, joka koskee valtioneuvoston hankerekisterissä julkaistujen hankkeiden vain englanninkielisiä nimiä. Kantelussa viitattiin kahteen oikeusministeriön asettamaan hankkeeseen (Rainbow Rights – Promoting LGBTI Equality in Europe, OM006:00/2017, ja Against hate -projekti, OM005:00/2018). Molemmat hankkeet oli asettanut ministeriön Demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö (asettamispäätökset 12.4.2017, dnro 14/021/2016, ja 6.3.2018, dnro OM 14/021/2017).

Kantelussa tuotiin esiin se, että oikeusministeriö on kaksikielinen viranomainen, jonka tulee toiminnassaan käyttää suomea ja ruotsia. Kyseisten hankkeiden nimissä ei ole kumpaakaan näistä kielistä, vaan olennainen osa hankkeiden nimistä on englanniksi, joka ei ole Suomen perustuslaissa säädetty virallinen kieli.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin oikeusministeriön demokratia- ja julkisoikeusosaston 28.8.2019 päivätty selvitys ja oikeusministeriön 3.9.2019 päivätty lausunto dnro VN/4385/2019-OM-2, joissa todetaan muun muassa seuraavaa.

2.1 Oikeusministeriön selvitys

Against Hate - ja Rainbow Rights -hankkeet ovat saaneet rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuus -ohjelmasta, jonka tarkoituksena on tukea perus- ja ihmisoikeustyötä EU-jäsenmaissa. Ohjelmalla pyritään tavoittamaan laajaa eurooppalaista vaikutusta, minkä vuoksi ohjelmasta rahoitettavilta hankkeilta edellytetään yhteistyötä muiden EU-jäsenmaiden kanssa sekä toteutettavilta toimenpiteiltä eurooppalaista lisäarvoa. Molemmat hankkeet ovat kansallisen tason lisäksi toimineet aktiivisesti myös EU-tasolla.

EU:n edellyttämä hankehallinto, mukaan lukien raportointi, toteutetaan englannin kielellä. Vielä aiemmin komissio hyväksyi tietyssä määrin kansallisten kielten käyttöä raportoinnissa, mutta nykyisellään raportointi tapahtuu yksinomaan englanniksi.

Against Hate -hankkeen tavoitteena on viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn kehittäminen. Hankkeen toiminta keskittyy

viharikosraportoinnin kehittämiseen sekä viranomaisten, erityisesti poliisin, syyttäjän, tuomareiden viharikosten ja vihapuheen vastaisten toimintavalmiuksien vahvistamiseen sekä viharikosten uhrien tukemisen kehittämiseen. Hankkeessa on mukana usea kroatialainen hankekumppani ja yhteistyötaho. Yksi hankkeen tavoitteista on vaihtaa kokemuksia viranomaisten kesken EU-tasolla ja jakaa hyviä käytäntöjä vihapuheen ja viharikosten vastaisessa työssä. Hankkeessa järjestetään EU-tason loppukonferenssi sekä viharikosraportoinnin kehittämiseen liittyviä opintovierailuja Suomen ja Kroatian välillä. Hanke tekee myös tiivistä yhteistyötä aiheeseen liittyvien EU-tason työryhmien (esim. rasismien, muukalaisvihan ja muiden suvaitsemattomuuden muotojen torjumista käsittelevän EU:n korkean tason työryhmän) ja toimijoiden kanssa.

Rainbow Rights -hanke päättyi 28.2.2019. Sen tavoitteena oli tukea yhdenvertaisuuslainsäädännön toimeenpanoa ja edistää syrjimättömyyttä sekä Suomessa että EU:n jäsenmaissa, erityisesti Baltian alueen maissa. Yksi oikeusministeriön hankekumppaneista hankkeessa oli Lithuanian Gay League, jonka tehtävänä hankkeessa oli edistää yhdessä muiden hankekumppanien kanssa yhteistyötä ja oppimista HLBTI-politiikan kehittämiseksi Euroopassa. Hanke tuki erityisesti järjestöjen ja viranomaisten osaamista ja verkostoja Baltian alueen maissa ja Suomessa. Hankkeen loppukonferenssi järjestettiin Tallinnassa ja siihen osallistui asiantuntijoita kaikista EU-maista.

Englanninkielisiin nimiin on kyseessä olevien hankkeiden osalta päädytty hankkeiden kansainvälisen rahoittajatahon, kansainvälisten hankekumppaneiden ja yhteistyötahojen sekä hankkeen rahoittajan asettamien hallinnointia ja raportointia koskevien vaatimusten vuoksi. Valtioneuvoston hankerekisterissä sekä oikeusministeriön internet-sivuilla hankkeista annettavat tiedot ovat saatavilla molemmilla kansalliskielillä. Sen lisäksi hankkeen kotimaiselle yleisölle tarkoitettu materiaali julkaistaan myös suomeksi ja ruotsiksi.

2.2 Oikeusministeriön lausunto

Kielilain 32 §:n 1 momentin mukaan valtion ja kunnallisen viranomaisen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa on kaksikielisessä kunnassa käytettävä suomen ja ruotsin kieltä. Tiedottamisella tarkoitetaan lain perustelujen mukaan yleisölle, ei yksityiselle, annettavaa yleistä tietoa (HE 92/2002 vp, s. 93). Saman pykälän 2 momentin mukaan kaksikielisen viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet tulee antaa suomen ja ruotsin kielellä.

Kielilain 32 §:n 3 momentin mukaan viranomaisten laatimien selvitysten, päätösten tai muiden vastaavien tekstien julkaiseminen ei velvoita kääntämään niitä sellaisenaan. Viranomaisen tulee kuitenkin huolehtia sekä suomen- että ruotsinkielisen väestön tiedonsaantitarpeista. Lain perustelujen mukaan pelkästään se, että viranomainen julkaisee esimerkiksi tutkimustuloksia, selvityksiä tai muuta aineistoa Internetissä, ei merkitse, että aineisto välttämättä olisi käännettävä. Säännös ei kuitenkaan kavenna viranomaisen velvollisuutta tiedottaa ja antaa

yleisölle tietoa molemmilla kansalliskielillä. Viranomaisella on aina vastuu siitä, että niin suomen- kuin ruotsinkieliseen väestöryhmään kuuluvat saisivat yksilön kannalta oleellisen tiedon omalla kielellään. Yksilön kannalta oleellisen tiedon vähimmäismääränä on pidettävä tietoa kysymyksessä olevasta asiasta sekä yhteystietoja henkilöstä, jolta yksilö halutessaan voi saada asiasta tarkempia tietoja omalla kielellään (HE 92/2002 vp, s. 94).

Vieraiden kielten käyttämisestä on kielilaisissa säädetty ainoastaan 33 §:ssä, joka koskee kilpiä, paikannimiä ja julkista liikennettä. Pykälän 1 momentin mukaan erilaisten yleisölle suunnattujen opasteiden tekstien on oltava kaksikielisessä kunnassa suomen- ja ruotsinkielisiä, jollei kansainvälisen käytännön mukaisesti käytetä pelkästään vierasta kieltä.

Hallintolain 9 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Säännöksen perusteluiden mukaan näihin vaatimuksiin kuuluu sellainen ilmaisutapa, jonka perusteella asiakkaan voidaan olettaa yksiselitteisesti ymmärtävän asian sisällön ja saavan siitä asian laatuun nähden riittävästi tietoa. Säännös edellyttää esitystavalta sekä kielellistä selkeyttä että sisällöllistä ymmärrettävyyttä. Vaatimus hyvästä kielenkäytöstä koskee sekä kirjallista että suullista ilmaisutapaa. Säännös edellyttää perusteluidensa mukaan, että päätös ja muut viranomaisen laatimat asiakirjat, tiedotteet ja ohjeet laaditaan hyvällä ja ymmärrettävällä kielellä. Säännöksen soveltamisala rajoittuu kuitenkin kielelliseen ilmaisutapaan, eikä sillä ole tarkoitettu asettaa erityisiä muotovaatimuksia viranomaisen laatimien asiakirjojen ja tiedotteiden ulkoasulle (HE 72/2002 vp, s. 59).

Oikeusministeriö on aiemmin eduskunnan oikeusasiamiehelle antamassaan lausunnossa (17.9.2009 OM 101/03/2009), joka koski erään sairaalan yksikölle annetusta englanninkielisestä nimestä (Stroke Unit) tehtyä kantelua, pohtinut sitä, mikä on yleisölle annettava tieto ja milloin kyseessä on oleellinen tieto. Tuolloin ministeriö katsoi, ettei yleisölle annettavana tietona voitane pitää toimintayksikön nimeä, jos se sijaitsee yleisön ulottumattomissa sairaalakokonaisuuden sisällä ja on lähinnä sairaalan henkilökunnalle tarkoitettu tekninen nimike. Mikäli potilaat tai heidän omaisensa joutuvat hakeutumaan toimintayksikköön itse tai toimintayksikön nimi sijaitsee sairaalakokonaisuuden ulkopuolella yleisön nähtävillä, esimerkiksi potilaiden ja heidän omaistensa ohjaamistarkoituksessa pystytettynä viitoituksena, toimintayksikön nimeä voidaan kuitenkin pitää yleisölle annettavana oleellisena tietona. Samaa lopputulokseen päätyi eduskunnan oikeusasiamies kantelua koskevassa päätöksessään (dnro 4032/4/08).

Kansalaisen kannalta oleellista tietoa on käsitelty myös eduskunnan oikeusasiamiehelle tehdyssä englanninkielisiä internet-osoitteita koskevassa kanteluasiassa. Oikeusministeriö katsoi asian käsittelyä varten antamassaan lausunnossa (1.4.2009 OM 30/03/2008), ettei internet-osoitetta voida ministeriön näkemyksen mukaan pitää tiedottamisena 32 §:n merkityksessä. Kyseessä ei ole itsessään merkityksellinen tieto, vaan tekniluonteinen tunnus eli osoite, joka kohtaa viranomaisen sivustolle. Itse sivustolla näkyvässä tiedottamisessa tulee, sitä

vastoin, luonnollisesti käyttää kansalliskieliä 32 §:n edellyttämällä tavalla. Kantelua koskevassa päätöksessään (Dnro 3802/4/07) eduskunnan oikeusasiamies totesi, ettei asiaan ole löydettävissä suoraa vastausta kielilaista, hallintolaista eikä sähköisestä asioinnista viranomais-toiminnassa annetusta laista. Näin ollen se, millaisen internet-osoitteen viranomaisen ottaa käyttöä jää lähtökohtaisesti kunkin viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Eduskunnan oikeusasiamiehellä ei ollut aihetta epäillä kantelussa tarkoitettujen ministeriöiden käyttäneen harkintavaltaansa väärin.

Nyt kysymyksessä olevissa hankkeissa englanninkielisiin nimiin on päädytty hankkeiden rahoittajatahon sekä kansainvälisten hankekumppaneiden ja yhteistyötahojen vuoksi. Kyseessä on lähinnä hankekumppaneiden ja muiden yhteistyötahojen sekä hankkeen rahoittajan käyttöön tarkoitettu tekninen työnimi. Valtioneuvoston hankerekisterissä sekä oikeusministeriön internet-sivuilla hankkeista annettavat tiedot ovat kielilain tarkoittamia yleisölle annettavia tietoja. Hankkeiden nimiä ei voida oikeusministeriön näkemyksen mukaan pitää saman lain tarkoittamina yleisön kannalta oleellisina tietoina. Yleisön kannalta oleellisena voidaan pitää muun muassa hankkeen tavoitteita, vastuuta, yhteyshenkilöitä lisätietoineen, rahoittajaa sekä hankekumppaneita ja muita yhteistyötahoja, joita koskevat tiedot löytyvät sekä valtioneuvoston hankerekisteristä että oikeusministeriön internetsivuilta molemmilla kansalliskielillä.

Kielilain 2 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen voi kuitenkin antaa parempaa kielellistä palvelua kuin laissa edellytetään. Oikeusministeriö harkitsee jatkossa antavansa kansainvälisille hankkeille myös suomen- ja ruotsinkielisen nimen hankkeen rahoittajan asettamien ja kansainvälisestä yhteistyöstä johtuvien vaatimusten puitteissa.

3 RATKAISU

3.1 Oikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

Oikeusministeriön edellä kohdassa 2.2. selostetussa lausunnossa mainittujen kielilain 2, 32 ja 33 §:n sekä hallintolain 9 §:n lisäksi ja täydennyksenä totean seuraavan.

Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi, ja perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kielilain 2 §:n 3 momentin, jonka mukaan viranomaisen voi antaa parempaa kielellistä palvelua kuin kielilaissa säädetään, osalta on perustuslakivaliokunta pitänyt tärkeänä, että säännös ymmärretään ilmauksena periaatteesta, joka ei ulotu vain suomen ja ruotsin kielen käyttöön vaan jättää viranomaiselle mahdollisuuden ottaa vastaan asiakirjoja ja antaa palvelua myös muilla kielillä silloin, kun kenenkään oikeudet eivät kärsi tämän johdosta (PeVM 9/2002 vp).

Kielilain 9 §:n, jossa säädetään oikeudesta käyttää muita kieliä kuin suomea, ruotsia ja saamea, perusteluissa todetaan muun muassa, että viranomainen ei koskaan ole itse velvollinen käyttämään vieraita kieliä vaan pääsääntö on, että viralliset asiakirjat annetaan jommallakummalla kansalliskielellä, minkä jälkeen ne käännetään (HE 92/2002 vp).

Kielilain 23 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palveluksessaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä.

Tämä tarkoittaa pykälän perusteluiden mukaan muun muassa velvollisuutta huolehtia siitä, että kilvet ja opasteet sekä lomakkeet ja esitteet ovat näkyvästi esillä molemmilla kielillä (HE 92/2002 vp).

Kielilain 26 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomainen käyttää työkielenään virka-alueen väestön enemmistön kieltä, jollei toisen kielen tai molempien kielten taikka erityisestä syystä vieraan kielen käyttäminen ole tarkoituksenmukaisempaa.

Kielilain 35 §:n 1 momentin mukaan julkisen vallan on perustuslain mukaisesti huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Saman pykälän 3 momentin mukaan viranomaisten tulee toiminnassaan vaalia maan kielellistä kulttuuriperintöä ja edistää molempien kansalliskielten käyttämistä.

Viimeksi mainitun säännöksen perusteluissa on viitattu muun muassa siihen, että molempien kansalliskielten käyttöalaa tulisi jatkuvasti kehittää siten, että molemmat kielet myös tulevaisuudessa, vieraskielisten kielivaikutteiden lisääntyessä, pysyvät käyttöalaltaan laajoina ja toimivina kielinä. Edelleen perusteluissa on todettu, että sivistyksellisten ja yhteiskunnallisten tarpeiden turvaamiseen tähtäävät toimenpiteet eivät rajoitu ainoastaan Suomen rajojen sisäiseen julkisen vallan toimintaan, sillä säännöksen tarkoittamia erityistoimenpiteitä voivat olla esimerkiksi molempien kansalliskielten käyttö ja näkyvyys kansainvälisissä järjestöissä tai muissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Edelleen todetaan, että molempien kansalliskielten käytännön toimivuuden ja näkyvyyden takaamista voidaan pitää erityisen tärkeänä Euroopan unionissa, jossa sekä suomen että ruotsin kieli virallisesta asemastaan huolimatta ovat tosiasiallisia vähemmistökieliä. Säännöksen tarkoittamat erityistoimenpiteet voivat koskea kansalliskielten virallista asemaa ja todellisia käyttömahdollisuuksia sekä niiden käyttöalaa ja kielenhuollollista tilaa (HE 92/2002 vp).

Oikeusministeriö on edellä kohdassa 2.2 esiin nostamassaan Stroke Unit -nimeä koskeneessa kanteluasiassa (dnro 4032/4/08) antamassaan lausunnossa arvioinut asiaa myös kielilain 35 §:ssä säädetyn kansalliskielten käytön edistämisvelvollisuuden näkökulmasta.

Oikeusministeriö viittasi muun muassa siihen, että englannin kielen lisääntynyttä käyttöä virallisissa yhteyksissä on pidetty huolestuttavana suomenkielisen ammattisanaston kehittymisen kannalta. Sillä, että viranomaisen käyttää toiminnassaan vieraskielisiä nimiä kansalliskielten sijaan, voidaan ministeriön tuolloisen lausunnon mukaan katsoa olevan tietynlainen epäsuora vaikutus, joka saattaa tulevaisuudessa heijastua yhä enemmän myös muualla yhteiskunnassa esiintyviin käytäntöihin.

Totesin edellä mainitussa asiassa antamassani päätöksessä muun muassa seuraavaa.

Ainoastaan englanninkielisen nimityksen antamista viranomaiselle tai sen toimintayksikölle ja nimityksen esiintymistä sellaiseen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa voitiin arvostella usein perustein. Menettely ei ollut ensinnäkään sopusoinnussa sen perustuslaissa säädetyn lähtökohdan kanssa, että Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Toiseksi menettely ei ollut kielilain nimenomaisen säännöksen tarkoittamalla tavalla omiaan vaalimaan maan kielellistä kulttuuriperintöä eikä edistämään molempien kansalliskielten käyttämistä. Kolmanneksi menettely ei toteuttanut kielilain sääntöä siitä, että viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti osoittaa yleisölle käyttävänsä viranomaisen virka-alueen mukaisesti määräytyvää kieltä. Neljänneksi menettely ei täyttänyt hallintolain vaatimuksia asianmukaisesta palvelusta ja neuvonnasta sekä ymmärrettävästä kielestä näissä yhteyksissä. Viidenneksi menettely ei ollut perustuslain edellyttämällä tavalla omiaan edistämään kielellisten perusoikeuksien ja hyvän hallinnon toteutumista.

Edellä todetusta seurasi, että Stroke Unit viranomaisen toimintayksikön nimityksenä ei ollut kielellisiä oikeuksia eikä hyvää hallintoa koskevan sääntelyn mukainen.

Sikäli kuin oikeusministeriön nyt arvioitavana olevassa asiassa antamassa niin ikään edellä kohdassa 2.2 selostetussa lausunnossa on siteerattu apulaisoikeusasiamiehen päätöstä dnro 3802/4/07 toteamuksin, ettei asiassa ollut ollut aiheutta epäillä kantelussa tarkoitettujen ministeriöiden käyttäneen harkintavaltaansa väärin, totean selvyuden vuoksi, että apulaisoikeusasiamies toi ohjaavassa tarkoituksessa esiin muun muassa seuraavaa:

”Etenkin kokonaisista suomen- ja ruotsinkielisistä viranomaisen nimeen perustuvista sanoista muodostuvat Internet-osoitteet saattaisivat edesauttaa Internetin välityksellä tapahtuvan asioinnin sujuvuutta ja siten olla omiaan edistämään hallintolain 7 §:n mukaisen perusoikeutena turvattuun hyvään hallintoon kuuluvan palveluperiaatteen toteutumista. Joka tapauksessa niiden avulla olisi mahdollista jo ensi vaiheessa antaa ulospäin kuva siitä, että asiakasta palvellaan viranomaisessa molemmilla kansalliskielillä. Näin on siksi, että tällaiset yhteystiedot ovat ilmaistavissa sekä suomeksi että ruotsiksi toisin kuin nykyisin monissa viranomaisissa käytössä olevat kirjainyhdistelmät tai vierasperäisistä

ilmaisuista johdetut osoitteet, joiden informatiivinen sisältö on useimmiten verraten vähäinen. Edellä tarkoittamani Internet-osoitteet edistäisivät siten myös kielellisten oikeuksien tasavertaisuutta toteutumista perustuslain 22 §:n ja kielilain 35 §:n tarkoittamalla tavalla. Edellä todetun vuoksi vailla merkitystä ei mielestäni ole se, miten ja missä muodossa viranomaisten sähköiset yhteystiedot on esitetty.”

Oikeusministeriökin arvioi tuossakin asiassa antamassaan lausunnossa asiaa paitsi kielilain 35 §:n myös hallintolain 9 §:n näkökulmasta.

Ministeriön mukaan Internet-osoitteiden muotoilulle voitaisiin asettaa tiettyjä kielellisiä vaatimuksia. Joillakin viranomaisilla oli tuolloin englanninkielisten tunnusten ohella käytössä myös sellaisia Internet-osoitteita, jotka muodostuivat kokonaisista suomen- ja ruotsinkielisistä viranomaisen nimeen perustuvista sanoista (esimerkiksi liikenneministerio.fi ja kommunikationsministeriet.fi). Viranomaiskäytännön yhtenäistämiseksi ja hyvän hallinnon takaamiseksi tämän tyyppisten osoitteiden käyttöönotto kaikissa viranomaisissa olisi ministeriön mukaan suotavaa, vaikka kielilaki ei siihen suoraan velvoitakaan.

Olen lentokieltoaluetta osoittavan opasteen (No drone zone) kieltä koskevassa päätöksessäni (EOAK/4345/2017; ratkaisu on julkaistu oikeusasiamiehen kanslian verkkosivuilla www.oikeusasiamies.fi) arvioinut asiaa sekä kielilain että hallintolain näkökulmasta ja todennut hyvän hallinnon näkökulmasta seuraavaa.

Hallintolaki asettaa vaatimuksen viranomaisten käyttämän kielen selkeydelle ja ymmärrettävyydelle. Palveluperiaatteeseen kuuluva asianmukainen palvelu ja asiakkaiden tarpeista lähtevä asiakaslähtöisyys palveluiden järjestämisessä sekä neuvontaveloitteen asianmukainen täyttäminen puolestaan edellyttävät selkeän ja ymmärrettävän kielen käyttämistä myös yleisölle suunnatussa tiedottamisessa, viestinnässä ja opastuksessa. Vaikka hallintolain hyvän kielenkäytön vaatimus koskee lähinnä kansalliskielten käyttämistä, perimmältään siinä on kysymys viranomaisten viestinnän ymmärrettävyydestä. Pelkästään englannin käyttäminen ei lähtökohtaisesti täytä tätä vaatimusta.

Vielä totean, että valtiovarainministeriön hankerekisteristä 12.12.2000 antaman määräyksen mukaan valtioneuvoston hankerekisteri on eduskunnan ja ministeriöiden julkinen verkkopalvelu. Siihen viedään kaikki hallituksen, eduskunnan ja ministeriöiden asettamat julkiset hankkeet. Sen tarkoituksena on lisätä hallinnon avoimuutta ja toteuttaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, 5. luku) vaatimuksia.

3.2 Kannanotto

Kielilaki asettaa kielellisen palvelun minimivaatimukset. Näin ollen sekä yksi- että kaksikielinen viranomainen voi aina antaa parempaa kielellistä palvelua kuin kielilain minimivaatimukset edellyttävät. Tämä voi tarkoittaa myös esimerkiksi vieraskielistä asiakaspalvelua ja

tiedottamista. Tällöin kyse on kuitenkin siitä, että vieraskielistä palvelua annetaan esimerkiksi kaksikielisessä viranomaisessa kansalliskielten ohella eikä ne syrjäyttäen. Ainoastaan poikkeuksellisesti esimerkiksi opasteissa voidaan kielilain mukaan kansalliskielet syrjäyttää kansainvälisen käytännön johdosta. Nyt ei ole kyse tällaisesta tilanteesta. Kyse ei toisaalta ole myöskään siitä, että hankkeita koskevia tietoja olisi ylipäätään ollut saatavilla vain vieraalla kielellä.

Oikeusministeriön mukaan nyt kysymyksessä olevissa hankkeissa englanninkielisiin nimiin oli päädytty hankkeiden rahoittajatahon sekä kansainvälisten hankekumppaneiden ja yhteistyötahojen vuoksi. Kyseessä on ministeriön mukaan lähinnä hankekumppaneiden ja muiden yhteistyötahojen sekä hankkeen rahoittajan käyttöön tarkoitettu tekninen työnimi. Ministeriö ei ole pitänyt hankkeiden nimiä kielilain tarkoitamina yleisön kannalta oleellisina tietoina.

Totean, että osuva hankkeen nimi voi jo itsessään olla hanketta valaiseva tieto, joka herättää hankkeita seuraavan henkilön mielenkiinnon ja ohjaa hänet perehtymään lähemmin niiden sisältöön. Viranomaisen toimeenpanemat hankkeet kuvaavat osaltaan sitä, mitä viranomaisen tekee tai millaisia asioita sen toimialaan kuuluu. Jos kyseessä olisi vain viranomaisen sisäiseen työskentelyyn tarkoitettu hanke, josta ei julkaistaisi lainkaan tietoja yleisölle, hankkeen nimellä ei olisi yleisön kannalta käytännön merkitystä ja viranomaisella olisi tällöin laajempi vapaus valita käytettävä kieli. Nyt ei kuitenkaan ole ollut kyse tällaisista sisäisistä vaan hankerekisterissä julkaistuista julkisista hankkeista.

Ministeriön hankkeiden julkaisemisella hankerekisterissä edistetään viranomaistoiminnan avoimuutta ja yleisön tietoisuutta vireillä olevista hankkeista. Kyse on viranomaisten tiedottamisesta ja velvollisuudesta tuottaa ja jakaa tietoa. Tämä korostaa hankkeiden nimeämisen ymmärrettävyyden merkitystä niin asiasisällön puolesta kuin kielellisestäkin. Siksi ei ole vailla merkitystä se, miten viranomaisten hankkeet kulloinkin tapauskohtaisesti nimetään.

Asiassa ei ole tullut ilmi selkää oikeudellisesti sitovaa perustetta sille, miksi esimerkiksi hankkeisiin mahdollisesti sisältyvä raportointivelvoite kansainväliselle taholle ja siihen mahdollisesti liittyvä vieraan kielen käyttövelvoite jo sinänsä edellyttäisi kansallisella tasolla myös hankkeen nimeämistä vain vieraalla kielellä kansalliskielet sivuuttaen. Kansalliskielten perustuslaissa turvattu asema huomioon ottaen niiden syrjäyttäminen vaatisi mielestäni hyvin vahvan ja vakiintuneen oikeudellisen perusteen ja sen olemassa olon osoittamisen. Korostan myös sitä, että kansalliskielten vaalimisesta koskevan kielilain 35 §:n 3 momentin perusteluissa on nimenomaisesti viitattu säännöksen tarkoittamina erityistoimenpiteinä muun muassa molempien kansalliskielten käyttöön ja näkyvyyteen kansainvälisissä järjestöissä tai muissa kansainvälisissä yhteyksissä ja erikseen pidetty erityisen tärkeänä molempien kansalliskielten käytännön toimivuuden ja näkyvyyden takaamista Euroopan unionissa.

Johtopäätökseni on, että kaksikielisen valtion viranomaisen tehtäviin ja toimialaan kuuluvien yleisölle julkaistavien hankkeiden nimeäminen vain vieraalla kielellä

1. ei ole sopusoinnussa sen perustuslain 17 §:n 1 momentissa säädetyn lähtökohdan kanssa, että Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi;
2. ei toteuta kielilain 23 §:n 2 momentin lähtökohtaa siitä, että kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi ja viranomaisen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä;
3. ei toteuta kielilain 32 §:n 1 momentin vaatimusta siitä, että valtion ja kunnallisen viranomaisen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa on kaksikielisessä kunnassa käytettävä suomen ja ruotsin kieltä;
4. ei ole kielilain 35 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla omiaan vaalimaan maan kielellistä kulttuuriperintöä eikä edistämään molempien kansalliskielten käyttämistä;
5. ei toteuta hallintolain 9 §:n vaatimusta ymmärrettävästä kielestä, mikäli henkilö ei osaa englantia;
6. ei ole perustuslain 22 §:n edellyttämällä tavalla omiaan edistämään kielellisten perusoikeuksien ja hyvän hallinnon toteutumista.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen oikeusministeriön tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.